

ס' קפד

סעיף א'

גמרא – "אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה: עונה בינונית שלושים יום. ורבי אמר רב חסדא: עשרים יום. ולא פליגי: מר קחשיב ימי טומאה וימי טהרה (מראיה עד ראייה), ומר לא חשיב ימי טומאה (כי ימי נדה שבע וימי זיבה שלושה)". (ט:)

רש"י (טו:) – סתם נשים רואות לסוף שלושים יום.

גמרא – "בעא מיניה רבי זירא מרב יהודה: אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה? אמר ליה: לא תבדוק. ותבדוק ומה בכך? אם כן, לבו נוקפו ופורש". (נדה יב.)

הגה"מ בשם רבנו שמתה – מה שמדובר כאן זה לאחר תשמיש, אבל קודם תשמיש מצוה לבדוק ששנינו "כל היד המרובה לבדוק בנשים משובחת" (נדה יג.).

רבנו חננאל, תוספות, רשב"א, מהרז"ל, טור – מדובר כאן לפני תשמיש שלא תבדוק, שכיון שראה שאשתו בודקת חושב שמא הרגישה ולכן היא בודקת, כי יודעת שחכמים לא תקנו לבדוק, וכנראה ראתה ולכן היא אסורה וימנע מתשמיש. ומה שכתוב במשנה שכל המרובה לבדוק בנשים משובחת, זה דוקא שלא בשעת תשמיש.

אגור – המחמיר יחמיר, והמקל לא הפסיד.

אור זרוע – לפני תשמיש טוב להחמיר, אבל לאחר תשמיש לא, שלא יהא לבו נוקפו.

בית יוסף – אע"פ שלמדנו בס' קפו שיש מחלוקת באשה שאין לה וסת קבוע אם צריכה בדיקה, מ"מ כאן מדובר באשה שיש לה וסת קבוע ורוב הפוסקים מסכימים שלא צריכה בדיקה לא לפני ולא אחרי (למעט הרמב"ם שסובר שצריכה בדיקה אחרי אך לא נפסק כמותו עיין לקמן בס' קפו).

מחנה – פסק את הגמרא שרוב הנשים יש להם וסת קבוע ורואות בזמן ידוע כגון מ"מ יום ל"ב או מ"מ יום ל"ב, וכרב יהודה וכתוספות שכל אשה שיש לה וסת קבוע, בא עליה שלא בשעת הוסת ולא צריכה בדיקה לפני תשמיש. אבל שלא בשעת תשמיש כל המרובה לבדוק הרי זה משובח.

ט"ז – בין ערה ובין שאינה ישנה לגמרי שתוכל להשיב אם היא טהורה או לא.

המ"א – כרוב הפוסקים שאין לה להחמיר לבדוק את עצמה לא לפני ולא אחרי שלא יהא לבו נוקפו.

ש"ך – כאן משמע שדעת המחבר כרמב"ם שצריכה בדיקה אחר תשמיש כמו שראינו בס' קפו, אבל לרוב הפוסקים וכן משמע מדברי המחבר שם ודעת הרמ"א גם כאן, אשה שיש לה וסת קבוע אינה צריכה בדיקה אף לאחר תשמיש.

סעיף ב'

משנה – "רבי יוסי אומר: אף ימים ושעות וסתות. היתה למודה לראות עם הנץ החמה, אינה אסורה אלא עם הנץ החמה (ולילה קודם מותרת). רבי יהודה אומר: כל היום שלה (אחר הנץ יכולה לשמש, אבל בלילה שלפני לא)".

גמרא – "והתניא: רבי יהודה אומר כל הלילה שלה (ולילה קודם מותרת)? לא קשיא: הא דרגילה לראות בתחלת יממא (וכל הלילה שלה), והא דרגילה לראות בסוף ליליא (וכל היום שלה)..."

אמר רבא הלכה כרבי יהודה. ומי אמר רבא הכי, והתניא: והזרתם את בני ישראל מטומאתם: מכאן אמר רבי יאשיה אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהם סמוך לוסתן. וכמה? אמר רבה: עונה. מאי, לאו עונה אחריתי (גם כל היום שאחריו, ואילו רבי יהודה אמר אסור רק עונת וסתה)? לא, אותה עונה". (נדה סג:)

הגה הפוסקים – הלכה כרבי יהודה, שאם ביום פורש כל היום כולו, ובלילה מותרת מיד. וכן אם הוא בתחילת היום, פורש כל היום ומותר בלילה שלפניו. וכן אם הוסת בלילה פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו או שלאחריו.

הגה"מ בשם אביאסר (הוא הראב"ה), ראב"ן – בימי ניסן ותשרי עונה זה יום או לילה, בימי תמוז וטבת זה חצי יום וחצי לילה. והסביר הב"י,

שלישיתו שיעור עונה זה י"ב שעות מתוך כ"ד שעות היממה, ולכן בימי ניסן ותשרי הלילה או היום הם י"ב שעות ובימי תמוז וטבת הלילה או היום הם פחות מ"ב שעות ופורש יותר גם מהיום וגם מהלילה. וכתב הגה"מ שאין לחוש לדבריו כי הפוסקים לא הזכירו אותו, וכן משמע מהגמרא שהקפידו על יום או לילה ולא על שעות.

הב"ח והמעדני מלך תמה על ההגה"מ והב"י, כי יש גמרא בתחילת פרק תינוקת (סה:): שכותבת בפרוש שעונה היא דוקא י"ב שעות יום או לילה בימי ניסן ותשרי וחצי יום או חצי לילה בימי תמוז וטבת, וזה גם לגבי נדה, וכך ההלכה. וכך פסק גם הש"ך, שבתקופת תמוז או טבת יש לחשב שעות זמניות. ומה שלא הזכירוהו הראשונים, זה כי דברו בסתמא, אבל בתקופת תמוז או טבת יש לחשב שעות זמניות.

ה"ט"ז תמה על הב"ח, כי אם באמת מדובר רק בשעות, אז אם תראה בסוף היום בימי ניסן ותשרי ותחשב י"ב שעות מכאן ואילך, נמצא שתהיה אסורה בלילה שאחריו ותהיה מותרת לפני אותה שעה באותו יום עצמו, וזה ודאי אינו שהרי אסורה כל היום. וכנ"ל אם תחשב י"ב שעות למפרע, תהיה מותרת בלילה שאחריו וגם קצת מאותו היום! וכן אם נחשב ו' שעות אחרון ו' שעות קדימה לא תהיה אסורה כל היום!

הט"ז גם דחה את הוכחת הב"ח מהגמרא בפרק תינוקות, כי שם מדובר בתינוקות שנישאת ומותרת לשמש אחר ביאה ראשונה ותולים בדם בתולים י"ב שעות, אבל ראית וסת תלויה בעונה של יום או לילה.
לכן הסיק הט"ז שבימים או לילה הדבר תלוי כפי מה שהם ארוך או קצר, אלא שברוב המקומות לילה נחשב י"ב שעות וכן היום.
 [השי"ך לקמן בסעי' י' הוכיח מדברי הנמוקי יוסף את שיטת אביאסף ע"ש]

אור זרוע – פורש אדם מאשתו סמוך לוסתה 24 שעות, שאם רגילה לראות ביום, פורש כל היום כולו ולילה שלפניו וכן להיפך. **האגור כתב** על דברים אלו שזה חומרה יתירה, **והבית יוסף כתב** שאין טעם ושורש לדברי האור זרוע.

האחרונים ניסו לבאר את טעמו של האור זרוע:

ג"ח – **הסכים עם דברי האור זרוע**, אע"פ שכתב שהוא החמיר שלא מן הדין אלא ע"פ ההו"א בגמרא שהכוונה לעונה אחרית. ויש גם סברא בזה, שמא חושבת שראתה בתחילת היום והיא לא ראתה אלא בסוף הלילה, ולכן פורש גם ביום וגם בלילה שלפניו.

ש"ג – דעת האור זרוע **שאם יש וסת קבוע בשעה קבועה** ביום כגון בתחלתו או באמצעו או בסופו חוששת ליום ולא ללילה שלפניו או אחריו ובה מדברת הסוגיה, **אבל אם רואה ביום קבוע אבל לא בזמן קבוע באותו יום**, כגון פעם בתחלה ופעם באמצע ופעם בסוף, ודאי שצריכה לפרוש כל הלילה שלפניו.

חת"ס – חומרת האור זרוע היא גדר וסייג לקיים פרישת עונה ע"פ שיטת האביאסף.

ממה צריך לפרוש סמוך לוסת?

רש"י, רמב"ן, רשב"א, הגה"מ, ראב"ד – הפרישה היא רק מתשמיש אבל בשאר קריבות מותר.

רשב"א בשם ויש מי שהורה, רא"ש ע"פ הט"ז – אסורה בכל הקריבות כמו נידה, כי מביא לידי חשק.

תרומת הדשן – הקריבות שמותר זה מציגת הכוס וכיו"ב, אבל חיבוק ונישוק אסור, כי אפילו אם נאמר שחיוב הפרישה הוא מדרבנן, החמירו בגלל חומר איסור כרת. **ודחה הבית יוסף דבריו** ע"פ שאר הראשונים שאסרו רק תשמיש.

הלכה

מחבר

1. פסק את הגמרא וכרוך הפוסקים שבשעת וסתה צריך לפרוש ממנה **עונה אחת** אף אם רגילה לראות בתחילת אותה עונה או בסופה.
מעדנ"י מלך, ב"ח, ש"ך – פסקו הלכה כמו אביאסף שעיקר הפרישה היא י"ב שעות. **עוד כתב הב"ח, שהירא את דבר ה' חושש גם לדעת אור זרוע לפרוש כ"ד שעות.**
ט"ז, רעק"א, חוות דעת (באורים ס"ק ג'), תורת השלמים (ס"ק ו'), משמרת טהרה (עמ' נז), חזו"א (טהרת בת ישראל עמ' יד) – האריכו לדחות את שיטת אביאסף והב"ח, ופסקו כמחבר, שהעיקר הוא זמן הוסת שפורש עונה אחת, יום או לילה, כי וסתות דרבנן.
שבט הלוי (בבאור הט"ז ס"ק ב' ד"ה "ותמוה הוא"), דרכי טהרה בשם הבנ איש חי – כתבו שהב"י והט"ז דחו את האור זרוע כי חשבו שהוא החמיר מן הדין, אך בדבריו משמע שזו חומרא שקבלו על עצמם גדולי האשכנזים, כי נחלשו הגופים ויש לחוש שהוסת יקדים קודם עונתו. **ולכן ראוי להחמיר את חומרת האור זרוע (ולא כאביאסף).**
2. כרוב הראשונים שפורש מתשמיש בלבד ולא משאר קריבות.
המ"א בשע"י, ש"ך – משמע שאפילו חיבוק ונישוק מותר. **וכ"פ הרדב"ז** וכתב שאין להוסיף חומרות על ישראל, והלוואי שישמרו מה שמוטל עליהם.
ג"ח – פסק לעיקר הדין שחיבוק ונישוק מותר, אבל המחמיר באלה תבוא עליו ברכה.
3. פסק ככל הפוסקים שאם הוסת ביום, פורש כל היום כולו אפילו הוא בסופו ומותר מיד בלילה שלאחריו, וכן אם הוא בתחילת היום פורש כל היום כולו ומותר כל הלילה שלפניו. וה"ה אם הוסת בלילה שפורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו בין קבעה וסת בג"פ או בפ"א.

פתחי תשובה בשם תפלה למשה – אשה ששעת וסתה תמיד בליל טבילתה מותרת לשמש בעונה זו של וסתה כדי לא לאסרה על בעלה עולמית, כי וסתות דרבנן וודאי לא תחשוש לחומרת האו"ז. ומ"מ תתחיל למנות ז' נקיים מתחילת היום החמישי לראייתה ולא הששי, כי החומרה לפרוש עונה סמוך לוסת חשובה יותר מאשר החומרא להתחיל לספור מהיום הששי לראייתה. וכל זה כשרואה כך באופן קבוע, כדי לא לאסרה על בעלה עולמית.
פתחי תשובה (ס"ק ב) בשם חת"ס – כלה שארע ליל טבילתה סמוך לוסתה אסורה לשמש, כי אין בעילה זו חיוב כמו דין היוצא לדרך בסעי' י', אבל מותרת לטבול אפילו בליל שבת בשביל שאר קריבות שמותרות, ושאר מיני קורבה הן ג"כ מצוה.

פרישה בעונת הוסת דאורייתא או דרבנן?

רשב"א, ה"ג – הסיבה שצריך לפרוש עונה אחת, **זה משום שוסתות דרבנן ולכן גם הפרישה מדרבנן**. ומה שסמכו זאת על פסוק, זה משום אסמכתא בעלמא.

תוספות, רא"ש, ספר התרומה – **הפרישה עונה אחת היא מהתורה**. ניתן לפרש שהם סוברים שוסתות מדאורייתא. אמנם הב"י סייג שמא כוונתם שיש לוסתות סמך מהתורה.

גודע גיהודה, חת"ס – כתבו שמה שנפסק שוסתות דרבנן, זה שמחזיקים אותה בחזקת טהורה ולא אומרים שראתה בזמן הוסת, כי נגד חזקת אורח בזמנו בא יש לה חזקת טהרה, **אבל לפרוש מאשתו זו חובה מהתורה**, כי חוששים שמא תראה עכשיו בכל רגע וכ"ש לאחר שעבר זמן הוסת. **וכ"פ גם הרא"ה**.

חכמת אדם, ערוך השולחן – פרישה בשעת הוסת ממש היא מהתורה, אך סמוך לוסת מדרבנן.

ש"ת – פסק כרוב הפוסקים שוסתות דרבנן, **ולכן חובת הפרישה היא מדרבנן**, כי חזקה זו שתראה בשעת הוסת איננה חזקה מבוררת ועלולה להשתנות. **וכ"פ החזו"א ועוד הרבה אחרונים**.

פרישה כשאין וסת קבוע

הגה"מ, רמ"א – אשה שאין לה וסת קבוע, אם היא משנה את וסתה לאחר או להקדים יומיים או שלושה יפרוש ממנה בזמן הגעת הוסת יומיים או שלושה לפניו. ועיין לקמן בס' קפט.

ש"ת (ס' קפט ס"ק לט) – מדובר שהיה לה וסת ומשתנה לה להקדים ב' או ג' ימים ואז פורש גם קודם הוסת ליום שרגילה להקדים. וע"ע בס' קפט סעי' יג'.

מאלו וסתות צריכה פרישה?

משנה – "כל אשה שיש לה וסת, דיה שעתה, ואלו הן: מפהקת ומעטשת, וחוששת בפי כרסה ובשיפולי מעיה, ושופעת וכמין צמרמורת אוחזים אותה וכן כל כיוצא בהן. וכל שקבעה לה שלושה פעמים, הרי זה וסת". (נדה סג.)

ראב"ד – זה שאסרנו תשימש בכל העונה של הוסת, היינו דוקא בוסתות של ימים, אבל בוסתות של הגוף, כגון מפהקת, מתעטשת וחוששת בפי כרסה וכל מה שנשנה במשנה, אסורה רק בזמן הוסת ממש בין שיש לה יום קבוע לסימנים אלו ובין אם לא, אבל לפני הוסת מותרת. ואפילו אם בדקה בשעת הוסת הזו ולא ראתה, מותרת אפילו לאחריו.

והוכחנו, מזה שרבי יוסי במשנה אומר לרבי יהודה שגם בוסתות הימים אסורה רק בשעתה ולא כל העונה, משמע שלגבי וסתות הגוף, רבי יהודה לא חולק, ומסכים שבוסתות הגוף אסורה רק לשעתה.

ודוקא כשרגילה לראות כל הראיה בתוך הוסת, אבל אם רגילה לראות אחר הוסת, אסורה מהוסת ואילך כל היום וצריכה בדיקה אחר הוסת כדי לטהר את עצמה לבעלה. אבל קודם הוסת בכל מקרה מותרת.

רמ"א – כראב"ד שכל זה בוסת התלוי בימים, אבל בוסת התלוי בגוף (בלבד) אסורה רק בזמן הוסת ממש, וע"ע בזה בס' קפט.

סעיף ג'

השב"א, מחנה – כל מה שדברנו זה בגדולה, אבל בקטנה שלא הגיעה לימי הנעורים (י"ב שנים) ולא הביאה סימנים אינה צריכה לפרוש סמוך לוסתה (ה"ה בזמן הוסת ממש – ט"ז) כל זמן שלא קבעתו בשלוש פעמים. והטעם בזה, מפני שהיא מוחזקת שאינה ראויה לראיות ולכן ראיותיה נחשבות כמקרה עד שתחזק שלוש פעמים.

ט"ז, ויש"ד – קטנה היא זו שלא הגיעה לימי הנעורים או שהגיעה אבל לא הביאה סימנים.

ט"ז? (ס' קפט סעי' כז) – העלה שקטנה שראתה ג"פ גם אם לא קבעה ממש, חוששת.

ש"ת (שם בנקודות הכסף) – חלק, וכתב שחייבת לקבוע.

הדין בזמן הוסת עצמו:

פרישה – משמע דוקא סמוך לוסת מותרת בלא בדיקה, אבל בזמן הוסת עצמו צריך לפרוש.

ש"ת – במחבר ובעט"ז משמע שאפילו בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה וכ"מ בשאר פוסקים.

סעיף ד'

ראב"ד, רא"ש – אם רגילה לראות בנך החמה ולא ידוע לה אם ראתה קודם או אח"כ יש מחמירים לאסור אותה כל היום כולו וכל הלילה ויש מקלים שאינה אסורה אלא ביום, **וכך ההלכה משום שוסתות דרבנן**, וכ"ש שסמוך לוסת מקלים משום ספיקא דרבנן לקולא וחוששים רק ביום שהוא ודאי בימי נידתה.

מחנה – פסק להלכה כמקלים שאם ראתה סמוך לנך החמה ולא זוכרת אם קודם או אחריו אסורה רק ביום.

ש"ת – לפי זה אם רגילה לראות בין השמשות ולא ידוע אם קודם הלילה או אחריו (כלומר קודם שקיעה או אחר שקיעה, פת"ש בשם חו"ד), אסורה רק בלילה.

ג"ת – כתב להחמיר ולאסור מספק בין ביום ובין בלילה. והבי"ח לשיטתו שפסק לעיל כשיטת אביאסף.

סעיף ה'

דעה ראשונה, ברא"ש – אם רגילה לראות ראויה מרובה קודם הנך שנמשכת עד אחר הנך, **יש מחמירים לאסור אותה כל היום וכל הלילה** ששניהם זמן הוסת ואוסרים אותה את שתי העונות כולן ע"פ רבי יהודה שאוסר בכל העונה.

דעה שניה ברא"ש ע"פ רבנו ירוחם. ראב"ד – אם רגילה לראות ראייה מרובה קודם הנץ שנמשכת עד אחר הנץ, יש מקלים שהולכים אחר תחילת הוסת, ותהיה אסורה רק בלילה. ואם בדקה לפני הנץ ולא ראתה, כל אותה שעה אסורה, אבל כל היום מותרת, כי עיקר הוסת בתחילתו.

והכריע הראב"ד כדעה זו שהולכים אחר תחילת הוסת ואסורה רק בלילה וביום כשיעור הזמן שנמשך בו הוסת. **והוכיח הראב"ד דבריו** מהמשנה לעיל שלרבי יהודה מותרת בכל היום ואסורה בלילה שלפניו כאשר רגילה לראות בסוף הלילה, אע"פ שאי אפשר שלא תראה קצת גם בזמן הנץ, כי כשכתוב "עם הנץ", משמע לאלתר, ובכל זאת אסורה רק בלילה שלפניו וכל היום שלה.

דעה שניה ברא"ש ע"פ הבנת הבית יוסף את דבריו הטור – הבין שהדעה המקלה שהביא הרא"ש היא לא דעת הראב"ד, ודעה זו סוברת שהלילה אסור והיום מותר, ושעת הוסת לרבי יוסי הסובר שימים ושעות וסתות, אסור, ולרבי יהודה רק הלילה אסור אך שעת הוסת מותרת (כי בלא זה היה צריך לאסור את כל היום). ולראב"ד אף שעת הוסת אסורה. (ולכן הדעה המקלה ברא"ש היא לא דעת הראב"ד ולכן לא כתב שהראב"ד הכריע כמותה)

מחנה – פסק כראב"ד, שאם רגילה לראות קודם הנץ ואחר הנץ, אסורה בלילה כי ודאי ראתה אז וביום כשיעור הוסת בלבד, כי הולכים אחר תחילת הוסת. **וכתב הש"ך**, לפי המחבר אם רגילה לראות לפני הלילה ונמשך וסתה עד הלילה, ה"ה שתהיה אסורה כל היום ובלילה כשיעור שנמשך בו. **ש"ך** – לפי שיטת האור זרוע שהש"ך פסק כמותו שמצריך לפרוש 24 שעות, אז אם זמנה בסוף הלילה תהיה אסורה גם בלילה שהיא עונת הוסת וביום כשיעור שנמשך בו וגם ביום שקודם לכן (להשלים ל-24 שעות). ואם רגילה לראות בזמן השקיעה, אז תהיה אסורה בכל היום ובלילה כשיעור שנמשך בו וגם בלילה שלפניו (להשלים ל-24 שעות).

סעיף ו'

ראב"ד, רמב"ן – אם הוסת שלה נמשך שנים או שלושה ימים, כולם נחשבים עונה אחת, ואע"פ שהגיע תחילת הוסת ולא ראתה צריכה לפרוש כל הימים הללו שהם ימי הוסת, **כי כל יום ויום הוא וסת בפני עצמו**, ואפילו נעקר יום הראשון, חוששת לשאר הימים עד שיעקרו כולם. **ה"ה, הכרעת הרא"ש, רשב"א, ריטב"א, רבנו ירוחם** – פורשת בעונה הראשונה של הוסת. ואם עבר היום הראשון ולא ראתה, מותרת בשאר הימים. **וכ"פ הבית יוסף שכך המנהג.**

הרא"ש והרשב"א הביאו לשיטה זו ראייה:

הגמרא אומרת: "חוץ מן הנדה שבתוך ימי נדתה לא בעי בדיקה. הניחא לריש לקיש דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה ואין אשה קובעת וסת בתוך ימי נדתה שפיר, אלא לרבי יוחנן דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה, תבדוק, דילמא קבעה לה וסת? אמר לך רבי יוחנן כי אמינא אנא היכא דחזיתיה ממעין סתום, אבל חזיתיה ממעין פתוח לא אמרי". (נדה יא.)
ואם נאמר שכל ימי הוסת הם עונה אחת ארוכה, גם לריש לקיש צריכה לבדוק, כדי שתדע כמה ימים לפרוש מבעלה כשיגיע הוסת? אלא ע"כ שרק עונה אחת של תחלת הוסת היא פורשת.

אמנם הקשה הבית יוסף מהגמרא בדף י. לגבי תינוקות שלא הגיע זמנה לראות, אז אפילו שופעת כל שבעה נחשב כראיה אחת. אבל אם פוסקת מסיקה הגמרא שנחשב כשתי ראיות. מכאן משמע שאם פוסקת ורואה צריכה לחשוש לכל הימים כי אין זו ראייה אחת אלא כל ראייה בפני עצמה! **ותרץ הב"י**, שגם במקרה הזה התחלת ראייה היא העיקר, ומה שהחמירו כשתי ראיות זה לענין חזקה בדמים ונפק"מ לטהרות או לבעל ולענין כתמים.

מחנה – פסק כרז"ה והרא"ש, שאם וסתה נמשך יומיים או שלושה ששופעת או מזלפת אינה צריכה לפרוש אלא עונה ראשונה, כי הולכים אחר התחלת הוסת. ואם עברה העונה ולא ראתה מותרת בשאר הימים.

הקשו האחרונים, מה ההבדל בין סעיף זה שחוששת רק ביום הראשון, לבין הסעיף הקודם שרואה קודם הנץ ולאחריו שחוששת ביום כשיעור הוסת? ש"ד ע"פ הב"ח – בסעי' ה' מדובר בראיה אחת מתמשכת, אבל כאן יש ראייה אחת בהתחלה וכל השאר הן ראיות נוספות של דמים יתרים **ויש הפסק בין הראיות.**

פרישה, עטרת זהב – אם ההמשך הוא דבר מועט סברה לומר שגם הוא מצטרף, משא"כ כשהוא יומיים או שלושה ימים **אע"פ שרואה ברציפות** לא מצטרפים.

ט"ז – דבר מועט שנמשך ביום חשוב מעין הוסת עצמו, משא"כ כאן שזה נמשך כמה ימים שאין הכל ראייה אחת אלא תוספת דמים וכשהסתלקה עיקר הראיה הסתלקה התוספת. אלא שנשאר הט"ז בצ"ע מנין המחבר לקח חילוק זה.

האחרונים נחלקו בדעת הט"ז האם הוא סובר כב"ח שאי אפשר שתראה ג' ימים בלא הפסק ולכן יש הפסק בין הראיות וכל השאר דמים יתרים או שהוא סובר שאין חילוק בין הב"ח לפרישה ולשניהם אי אפשר שתראה ג' ימים רצופים וודאי פסקה באמצע והשאר דמים יתרים.

סעיף ז'

גמרא – "בעא מיניה ההוא סבא מרבי יוחנן: הגיע עת וסתה בימי עבורה ולא בדקה, מהו? ... א"ל תניתנה: רבי מאיר אומר: אם היתה במחבא (מחמת פחד גנבים) והגיע שעת וסתה ולא בדקה, הרי זו טהורה שחרדה מסלקת את הדמים. טעמא דאיכא חרדה, הא ליכא חרדה והגיע וסתה ולא בדקה, טמאה. אלמא וסתות דאורייתא, וכיון דאיכא חרדה ודמיה מסולקים ולא בעיא בדיקה, הכא נמי (במעוברת שדמיה מסולקים) דמיה מסולקים ולא בעיא בדיקה". (נדה ט.)

משנה – "ובמה אמרו דיה שעתה (של בתולה, מעוברת, מניקה וזקנה)? בראיה ראשונה, אבל בשניה מטמאה מעת לעת". (נדה ז:)
גמרא – "אמר רב אכולהו. ושמואל אמר: לא שנו אלא בתולה וזקנה, אבל מעוברת ומניקה דין כל ימי עיבורן, דין כל ימי מניקותן. וכן אמר ר' שמעון בן לקיש אכולהו, ורבי יוחנן אמר: לא שנו אלא בתולה וזקנה, אבל מעוברת ומניקה דין כל ימי עיבורן, דין כל ימי מניקותן". (נדה י:)

רא"ש – מדברי רבי יוחנן למד שאשה מעוברת לא צריכה פרישה סמוך לוסת, כי אם בשעת הוסת לא צריכה בדיקה, כ"ש שלא צריכה פרישה.
שו"ת הרמב"ם – מזה שרבי יוחנן משהו בין מעוברת למניקה, ורבי יוחנן התיר למעוברת שלא צריכה בדיקה בימי עיבורה, אז גם מניקה לא צריכה בדיקה בימי מניקותה לא לאחר הוסת ולא פרישה קודם לוסת.

מתי נקראת מעוברת?

משנה – "מעוברת משודעת עוברת... רבי יוסי אומר: מעוברת ומניקה שעברו עליהן שלוש עונות דין שעתן". (נדה ז:). ועיין לקמן בס' קפט בבאור משך הזמן של הכרת העובר.

ה"ה – מעוברת נקראת מסולקת דמים ולא צריכה בדיקה ופרישה רק לאחר שעברו עליה שלוש עונות ולא ראתה כדעת רבי יוסי.
השב"א – חלק על ה"ה וכתב שאין הלכה כרבי יוסי, אלא כ"ק שכל מעוברת דיה שעתה. וע"ע בזה בס' קפט.

כמה זמן נקראת מניקה?

משנה – "מניקה, עד שתגמול את בנה". (שם)

גמרא – "ת"ר: מניקה שמת בנה בתוך עשרים וארבע חדש, הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה, לפיכך אם היתה מניקתו ארבע או חמש שנים דיה שעתה, דברי ר"מ. רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים: דין שעתן כל עשרים וארבע חדש, לפיכך אם היתה מניקתו ארבע וחמש שנים מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה". (נדה ט.)

ה"ה – לדעת ר"מ, הדבר תלוי בהנקה, שכל זמן שמניקה הדם נעכר ונעשה חלב, וכשמת חוזר לקדמותו. לדעת חכמים, אין הדבר תלוי ביניקת הולד, אלא בצער הלידה שאבריה מתפרקים ודמה מסתלק ואינו חוזר עד כד' חדש בין אם חי או מת.

מחבר – פסק כרבי יוחנן שמעוברת שהגיע זמן וסתה והוכר עוברת או שהיא מניקה (כ"ד חודשים מהלידה) והגיע זמן הוסת, א"צ לפרוש סמוך לוסת ואפילו בתוך זמן הוסת מותרת בלא בדיקה, כי בזמנים אלו אין דמים מצוים אצלה.

ש"ד בשם מהרש"ל – מדובר שלא קבעה וסת ג"פ בימי עיבורה או בימי מניקותה אלא חוששת לוסת הראשון שהיה לה קודם לכן.
העק"א – שיעור כ"ד חודשים זה אפילו אם מניקה ד' וחי' שנים.

הדין בזמן הוסת עצמו:

פרישה – משמע דוקא סמוך לוסת מותרת בלא בדיקה, אבל בזמן הוסת עצמו צריך לפרוש.
ש"ך – במחבר ובע"ז משמע שאפילו בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה וכ"מ בשאר פוסקים.

סעיף ח'

משנה – "הגיעה שעת וסתה ולא בדקה, הרי זו טמאה. רבי מאיר אומר: אם היתה במחבא (מחמת פחד גנבים) והגיע שעת וסתה ולא בדקה, הרי זו טהורה, שחרדה מסלקת את הדמים". (נדה לט.)

גמרא – "בעא מיניה ההוא סבא מרבי יוחנן: הגיעה עת וסתה בימי עברה ולא בדקה, מהו?... א"ל תניתנה: רבי מאיר אומר: אם היתה במחבא (מחמת פחד גנבים) והגיע שעת וסתה ולא בדקה, הרי זו טהורה שחרדה מסלקת את הדמים. טעמא דאיכא חרדה, הא ליכא חרדה והגיע וסתה ולא בדקה, טמאה. אלמא וסתות דאורייתא, וכיון דאיכא חרדה ודמיה מסולקים ולא בעיא בדיקה, הכא נמי (במעוברת שדמיה מסולקים) דמיה מסולקים ולא בעיא בדיקה". (נדה ט.)

ההסביר הרא"ש, הסובר שוסתות דרבנן, שכאן מסתמכים על דברי רב חסדא בהמשך הגמרא שכל המשנה היא דעת רבי מאיר, שרק חרדה מסלקת דמים, אבל בלא חרדה טמאה. וזה, כי הוא סובר שוסתות דאורייתא, ואין הלכה כמו המשנה הזאת. ולכן בין אם היתה במחבא ולא בדקה אחרי הוסת ובין אם לא היתה ולא בדקה אח"כ, הרי זו טהורה.

נחלקו הראשונים, האם צריכה לבדוק לפני הוסת כשהיא במחבוא:

השב"א – הדין של נחבאת במחבוא הוא כמו במעוברת, וכמו שמעוברת לא צריכה בדיקה אפילו לכתחילה בשעת הוסת שלה, כך גם נחבאת במחבוא לא צריכה בדיקה כלל אפילו לפני הוסת ולא רק אחרי.

ט"ו – חלק על הרשב"א, וכתב שכל ההתר של המשנה הוא בדיעבד, כלומר אם עבר זמן הוסת ולא בדקה, אזי היא טהורה כשלא ראתה, בין אם היתה במחבוא ובין אם לא, אבל לכתחילה בזמן הוסת צריכה לבדוק כמו כל אשה רגילה שחוששת לוסתה.

הקשה הבית יוסף על הטור, הרי בגמרא למד רבי יוחנן את דין נחבאת במחבוא מדין מעוברת, ולעיל בסעי' ז' פסק הטור שבמעוברת לא צריך לפרוש ממנה לא לפני הוסת ולא לאחר הוסת אפילו בלא בדיקה, וא"כ ה"ה גם נחבאת במחבוא שלא צריך לחשוש לה בזמן הוסת אפילו היה לה וסת קבוע, כי בזמן חרדה היא מסולקת דמים!

ומתוך הבית יוסף, שכונתו שלכתחילה אכן הנחבאת במחבוא צריכה בדיקה, אלא שבדיעבד אם לא בדקה סומכים על החרדה שמסלקת דמים. ומה ששאל אותו סבא את רבי יוחנן לגבי מעוברת זה בדיעבד כשלא בדקה. ומזה שרבי יוחנן לא ענה לו שאפילו לכתחילה מותרת, משמע שרק בדיעבד אם לא בדקה בזמן העיבור, טהורה, הואיל ודמיה מסולקים.

ואם כן קשה, מדוע לגבי מעוברת פסק הטור שמותרת לכתחילה בלא בדיקה, הרי ראינו שנלמד מנחבאת במחבוא שרק בדיעבד אם לא בדקה טהורה? **ומסביר הב"י**, שכל השאלה כאן בין ההוא סבא לרבי יוחנן זה למ"ד וסתות דאורייתא, וא"כ רק בדיעבד מותרת, אבל אנחנו שפוסקים שסתות דרבנן לא חוששים אפילו לכתחילה בזמן שהיא מעוברת ומותרת.

וא"כ קשה שוב, אם הטור סובר שסתות דרבנן ומועברת מותרת לכתחילה בלא בדיקה, אז למה לא יהיה הדין כך גם בנחבאת במחבוא? ומחדש הבית יוסף, שלמ"ד וסתות דאורייתא, משוים מעוברת לנחבאת במחבוא להחמיר להצריך בדיקה לכתחילה, אבל למ"ד וסתות דרבנן, לא משוים אותם לענין להקל על הנחבאת, כי כל המעוברות דמיהן מסולקים, אבל בנחבאת במחבוא שלא כ"כ ברור שדמיה מסולקים, כי יש כמה נשים שאע"פ שהן במחבוא יש להן דמים, חוששת לכתחילה וצריכה בדיקה, ורק בדיעבד אם לא בדקה, טהורה.

הב"ח תרץ, שלטור ולרא"ש היתה גירסה אחרת בגמרא, וממילא לק"מ.

אמנם הט"ז חידש שיש הבדל מהותי בין דין נחבאת במחבוא לדין מעוברת, כי בנחבאת שסילוק הדמים הוא משום פחד יש לחשוש שמא באותה שעה שתזדקק לבעלה יסור הפחד מליבה ותראה. ורק אם שעת הוסת בזמן חרדה ולא נגמרה החרדה אז מסולקת דמים, משא"כ במעוברת שכבר היא מסולקת ואין חשש שתראה אפילו בשעת הוסת ולכן במעוברת מותרת לכתחילה בלא בדיקה ואילו בנחבאת רק בדיעבד אם לא ראתה.

מחנה – פסק את הגמרא וכרשב"א, שאם היתה נחבאת במחבוא מפני פחד והגיע שעת הוסת אינה חוששת לו (כלומר דינה כמעוברת). **המ"א** – הביא כ"י"א את הטור והבית יוסף, שכל זה אם עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה, אז היא טהורה בלא בדיקה, אבל לכתחילה צריכה בדיקה. **והסביר הש"ך**, שלשיטה זו אין דין הנחבאת במחבוא דומה לדין המעוברת והמניקה, כי אצלן דמיהם מסולקים, וכשנחבאת לא ברור לנו כ"כ שתהא מסולקת דמים, כי יש נשים שרואות אפילו כשהן במחבוא (כתרוץ הב"י לעיל).

ט"ז – כתב שראוי לפסוק הלכה כמו דעת הטור, שמא באותה שעה שתזדקק לבעלה יסור הפחד מליבה ותראה.

שבט הלוי (סעי' ח' ס"ק ב') – אשה שלוקחת כדורים למנוע או לעכב ביאת הוסת, אינה צריכה לחשוש לוסת ודינה כאשה המסולקת דמים, אך אפשר שלכתחילה צריכה בדיקה בשעת הוסת עד שתחזק שאכן אינה רואה.

סעיף ט'

דין בדיקה באשה שיש לה וסת קבוע

גמרא – "איתמר: אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה, ולבסוף בדקה: אמר רב: בדקה ומצאה טמאה – טמאה, טהורה – טהורה. ושמואל אמר: אפילו בדקה ומצאת טהורה נמי טמאה, מפני שאורח בזמנו בא... רב נחמן בר יצחק אמר: בוסתות גופייהו קמיפלגי, דמ"ס (שמואל) וסתות דאורייתא, ומ"ס (רב) וסתות דרבנן. אמר רב ששת כתנאי: רבי אליעזר אומר: טמאה נדה, ורבי יהושע אומר תיבדק. והני תנאי כהני תנאי, דתניא: רבי מאיר אומר: טמאה נדה, וחכ"א תיבדק". (נדה טז.)

השב"א, מגיד, משנה בשם רמב"ן, תוספות, רב אחאי, גאון, רבנו חננאל, ראב"ד, מרדכי, רא"ש, טור – הלכה כחכמים, רבי יהושע ורב שוסתות דרבנן, ולכן אשה שיש לה וסת קבוע חייבת לכתחילה בבדיקה בשעת הוסת, ואם בדקה ומצאה שהיא טהורה מותרת לבעלה, אע"ג שיש חזקה שאורח בא תוך זמנו. ואם עברה ובזמן הוסת לא בדקה ובדקה אח"כ ומצאה שהיא טהורה, אז היא טהורה לבעלה. **וכל עוד שלא בדקה, אפילו אח"כ, אסורה לבעלה.** **ה"ע"פ הר"ן והרמב"ם** – הסכימו לראשונים שוסתות דרבנן. וכן שצריכה בדיקה בשעת הוסת, אבל אם עבר הוסת ולא בדקה כלל ולא הרגישה, טהורה בלא בדיקה, כמו שכתוב במשנה ש"החמרים והפועלים... נשיהם להם בחזקת טהרה". (משא"כ לדעה ראשונה, שחייבת בדיקה לפני שתהיה מותרת)

רא"ם – משמע מדבריו שאם לא בדקה בזמן הוסת (וזה כוונתו של רב שבדקה עצמה בזמן שיעור וסת), אפילו בדקה ומצאה אח"כ שהיא טהורה, טמאה, כי סמכו בזה כאילו וסתות דאורייתא, כי חוששים לדעת רבי זירא.

מחנה – פסק כר"ן ע"פ הר"י והרמב"ם, ששאר נשים (לא מעוברת ולא נחבאת במחבוא) צריכות בדיקה (בחורים וסדקים – חו"ד) כשיגיע הוסת. עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה, טהורה בלא בדיקה, כי וסתות דרבנן. והביא כ"י"א את התוספות והטור ושאר ראשונים, שאסורה עד שתבדוק אם יש לה וסת קבוע או שהוא כל לי יום (עונה בינונית) כשאינן לה וסת קבוע.

המ"א – הלכה כדעת הי"א שתמיד צריכה בדיקה כשיש לה וסת קבוע ואסורה עד שתבדוק. **וכן פסקו כל הפוסקים.**

הדין כשאחורה לבדוק זמן מרובה לאחר זמן הוסת: בית יוסף, ט"ז, ש"ך – פסקו כרוב הראשונים שיכולה לבדוק אח"כ וטהורה. **ג"ח** – יש להחמיר כדעת הרא"ם שאם לא בדקה עצמה תוך שיעור וסת היא טמאה אע"פ שבדקה אח"כ ומצאה טהורה, כי אורח בה תוך זמנו ונפל לארץ.

פתחי תשובה – האחרונים כתבו שאין לחוש לחומרא של הרמ"א.

דין בדיקה באשה שאין לה וסת קבוע

הדין בבדיקה לאשה שאין לה וסת קבוע: השג"א – אע"פ שלא בדקה בשעת וסתה, טהורה ואינה צריכה בדיקה, שאם לא הרגישה דם בשעת וסתה, הרי זו בחזקת טהורה. וזה מפני שאיסור עונה מדרבנן. ומ"מ צריכה בדיקה ביום שלושים, שכל שלא קבעה לעצמה וסת, הרי היום שלושים הוא יום הוסת שלה. אבל אם קבעה וסת יותר משלושים יום, זה לא נחשב כאילו נקבע וסת, ולכן צריכה בדיקה ביום שלושים.

וכל זה בוסת שאינו קבוע שהוא פחות מעונה בינונית, אבל בוסת שאינו קבוע בעונה בינונית של שלושים יום, הרי זה נחשב כוסת קבוע, ואע"פ שלא הרגישה דם, אסורה עד שתבדוק, ואם בדקה ומצאה טהורה, טהורה לבעלה.

ודקדק הבית יוסף, שאע"פ שבוסת שאין לה קבועה לא צריכה בדיקה, מ"מ חוששת לו וצריכה לפרוש כל אותה עונה כמבואר בס' קפט.

הפרישה הקשה, הרי בס' קפו נפסק שאשה שאין לה וסת קבוע אסורה לשמש בלא בדיקה?

ותרץ הט"ז, שמה שכתוב בס' קפו מדובר באשה שאין לה וסת כלל ורגילה בראיות הרבה בלא שיעור ובזה חייבת בדיקה בכל פעם כי היא בחזקת רואה, אבל כוונת הרשב"א באשה שיש לה וסת קבוע ופעם שינתה ראייתה ליום אחר אבל עדין לא קבעה אותו ג"פ, ובזה לא צריכה בדיקה כשיגיע אותו יום שוב כי לא מוחזקת ג"פ בראיה זו.

ט"ז? – אשה שאין לה וסת קבוע כלל צריכה בדיקה בכל פעם שמשמשת, אבל אם יש לה וסת קבוע אלא ששינתה פעם או פעמיים ליום אחר, כשיגיע אותו יום שוב ולא ראתה ולא הרגישה, לא צריכה בדיקה.

כמה זמן צריכה לבדוק?

חוו"ת דעת – הבדיקה צריכה להיות בשעה הקבועה שבה מגיע הוסת בעונת הוסת. ואם אינו מגיע בשעה קבועה כמו אצל רוב הנשים, צריכה לבדוק בכל העונה כולה ע"י שתכניס מוך דחוק ויהיה שם כל העונה. ואם משנה וסת לבי' או ג' ימים צריך שיהיה כל הימים.

טהרת ישראל (ס' קמז), חזו"א (ס' פ. סע' כב) – מספיקה בדיקה אחת.

דרכי טהרה – חושש לחוות דעת אך מספיק בגד לבן תחתון מהודק לגוף כל העונה ובסוף העונה תבדוק אותו.

שבט הלני – קשה לבדוק כמו החוות דעת ולכן מספיק שלוש בדיקות בעונת הוסת.

הדין אם בדקה ואבד העד

חוו"ת דעת – אם בדקה ואבד העד אסורה, כי אין יותר ראייה מזה שלא הרגישה. וה"ה אם בשעת הוסת הטילה מים. וה"ה אם בדקה שוב למחרת ומצאה טהורה, ג"כ טמאה, שמא היתה טמאה אתמול וראתה על העד שאבד ולא הרגישה כי חשבה שזה הרגשת העד או מי רגלים.

שבט הלני (ס"ק ו') – פסק כחולקים על החוות דעת, ואם אבד העד יכולה לבדוק שוב אח"כ (לדעת הרמ"א המצריך זאת) ואם מצאה טהורה, הרי היא טהורה. וכן אין לאסור אחר הטלת מי רגלים.

הסברים בהבנת המחלוקת בין מ"ד וסתות דאורייתא או למ"ד וסתות דרבנן

לכאורה הטעם של וסתות דאורייתא כי באשה שיש לה וסת קבוע, שקבעה אותו ג"פ יש חזקה שאורח בזמנו בא וכל חזקה היא מדאורייתא.

אבל רש"י (ט.) כתב שטעם מ"ד וסתות דאורייתא זה מדין הלכה למשה מסיני שאורח בזמנו בא וכאילו ראתה. **וזה תימא**, הרי זו חזקה ככל החזקות!

ועוד כתב רש"י (טו.) שהלכה למשה מסיני שמחזיקים אותה כטמאה מספק. ואם זה הלכה למשה מסיני מדוע רק טמאה מספק ולא טמאה ודאי?

ועוד קשה, בין אם נאמר שזו חזקה או הלכה למשה מסיני, מה סובר מ"ד וסתות דרבנן?

בבאור מ"ד וסתות דרבנן מצאנו כמה שיטות באחרונים:

באור סדרי טהרה (ס' קפו ס"ק יד) – חזקת אורח בזמנו בא היא חזקה כמו שאר חזקות כגון שור המועד, אלא שכנגדה יש חזקת טהרה של האשה כל עוד שלא מרגישה שראתה. לכן מעמידים אשה על חזקתה המקורית והיא נשארת בחזקת הטהרה שלה.

וזה כמו מקוה שמימיו לפעמים מתמעטים וידוע שהיה עם מ' סאה ויש ספק אם בזמן הטבילה היה מ' סאה, אינה צריכה לחזור ולטבול, וכתב השי"ך (ס' רא ס"ק קלו) שמעמידים את המקוה על חזקתו דמעיקרא שהיה בו מ' סאה.

לפי זה הסביר הנוב"י (לעיל בסע' ב') מדוע יש הסוברים שוסתות דרבנן ומצד שני פרישה סמוך לוסת היא מהתורה. והסיבה, שלענין טהרה היא בחזקת טהורה כי וסתות דרבנן, אבל לענין העתיד שמא תראה ותצא מחזקתה חוששים, כי לעתיד אין חזקה ולכן פורש מהתורה סמוך לוסת. וכן באדם יש לו חזקת חיים ואשתו אוכלת בתרומה כל הזמן, אבל אם אמר הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי, פוסקת מלאכול בתרומה מיד, שמא ימות אח"כ ועכשיו תהיה מגורשת.

החזו"א (ס' פ') דחה את חידוש הסדרי טהרה, כי אשה שיש לה וסת קבוע, ברגע שהגיע הוסת הסתיימה חזקת הטהרה שלה, כי זוהי חזקה משתנה כל חודש ע"פ תאריך ראייתה. כלומר, עד שעת הוסת יש לה חזקת טהרה, אך משעת הוסת נגמרה חזקתה. **ויש לדמות זאת למקוה שמוחק שמימיו מתמעטים** שצריכה לחזור ולטבול כל זמן שלא ידענו שהיה ממש מ' סאה בזמן הטבילה (ס' רא סע' מה).

באור ערוה השולחן (ס' קפז. ס' ק"ז) – כדי שאשה תהיה טמאה מדאורייתא צריכה להרגיש בבשרה (עיי' ס' קפג) אפילו שאורח בזמנו בא וודאי ראתה.

לכן גם למ"ד וסתות דרבנן שיש חזקה זו וודאי ראתה, מכיון שלא הרגישה בשעת הוסת לא טמאה מהתורה ולכן וסתות דרבנן. לפי זה, מ"ד וסתות דאורייתא יסבור שמכיון שאורח בזמנו בא, ודאי הרגישה ולא שמה לב לכך.

ממילא מובן למה יש הסוברים שפרישה מדאורייתא, כי אמנם לא הרגישה וזה דרבנן, אבל פורש מהתורה לפני הוסת כי אורח בזמנו בא ומן הסתם תרגיש. ואם עבר הוסת ולא הרגישה זה דרבנן.

החזו"א הרבה להקשות על ערוך השולחן שלא יתכן לומר שמ"ד וסתות דרבנן סובר שיש חזקת אורח בזמנו בא:

1. הגמרא אומרת (גי): שאשה שוטה פקחות בודקות אותה כי לא יודעת לבדוק את עצמה. אם יש לה וסת קבוע אז למ"ד וסתות דרבנן בודקות אותה אחרי הוסת. ואיך יתכן, הרי כאן יתכן שבאמת הרגישה והיא לא יודעת ואז אולי טמאה מהתורה ומה תועיל הבדיקה שלאחר מכן?
2. נפסק שאשה רגילה שבדקה בשעת הוסת ואבד העד, טמאה ולא תעזור בדיקה שוב גם למ"ד וסתות דרבנן, כי יתכן והרגישה בשעת הוסת!
3. בגמרא (טו). לגבי הבא מן הדרך ועבר זמן של ספירה וטבילה לא צריך לשאול כי וסתות דרבנן. ומדוע לא, הרי אולי הרגישה ואז טמאה מהתורה וחייב לשאול, ולכן לפי זה צריך לשאול אם הרגישה!
4. הראב"ד אמר שמכיון שוסתות דרבנן כ"ש שפרישה סמוך לוסת מדרבנן. ולמה כ"ש, הרי קודם הוסת יש לחשוש שמא תרגיש ותהיה טמאה מהתורה?

באור החזו"א – המחלוקת היא על תוקפה של חזקת אורח בזמנו בא. מ"ד וסתות דאורייתא סובר ז"ו חזקה אלימתא המוציאה את האשה מחזקת הטהרה שלה. מ"ד וסתות דרבנן סובר שחזקה זו יש בה רעותא והיא לא חזקה יציבה כ"כ כי היא מושפעת מדברים אחרים כגון היתה במחבוא, מאכל ומשתה ושינויי מזג אויר, ולכן במקרה של ספק מעמידים אותה על חזקת הטהרה ולא אומרים שודאי ראתה.

לכן סובר רש"י שלמ"ד וסתות דאורייתא, באה הלכה למשה מסיני ואומרת שבכל זאת החזקה קיימת. ומה שאמר רש"י שזו טומאת ספק, זה ע"פ ערוך השולחן שהיא לא הרגישה, והסתמכות על חזקת אורח בזמנו בא היא מטמאה רק מספק.

סעיף י'

גמרא – "ואמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך, שנאמר: וידעת כי שלום אהלך ופקדת נדך ולא תחטא. הא מהכא נפקא? מהתם נפקא! ואל אישך תשוקתך, מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה בשעה שהוא יוצא לדרך? אמר רב יוסף: לא נצרכה אלא סמוך לוסתה. וכמה? אמר רבא: עונה. והני מילי לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה מיטרד (מוטרד בפקידה ויבטל מן המצוה או שמוטרד בתשמיש ויתבטל מהמצוה)!" (יבמות סב:)

איך פוקד את אשתו?

השב"א, רש"י, ראב"ד, רבנו ירוחם – מדובר בתשמיש, והטעם משום שוסתות דרבנן ובמקום מצוה לא גזרו. ומה שהובא לעיל הפסוק "והזרתם את בני ישראל מטומאתם" זה אסמכתא בעלמא.

ערוך השולחן הרבה להקשות על שיטת רש"י. ראשית, לא ברור מדוע הגמרא מפרשת שצריך לפקוד בעונה סמוך לוסת. והרי יודעים שסמוך לוסת זה עונה אז מדוע צריך לשאול את זה. שנית, מדוע לדבר מצוה לא פוקד, הרי אם זה תשמיש או ריצוי דברים בגלל זה יפסיד את המצוה, יקיים את שניהם! משא"כ לנמוק"י שצריך ממש להמתין י"ב שעות ויכול להפסיד את המצוה. קושיה זו רש"י תרץ שהוא טרוד ויש חשש שיתבטל מהמצוה.

ה"ת, רא"ש, ספר התרומה – בתשמיש אסור כי זה סמוך לוסת ואסור בתשמיש בעונה סמוך לוסת, כי אע"פ שוסתות דרבנן הפסוק "והזרתם" מלמד שחייבים לפרוש סמוך לוסת מהתורה (עיין לעיל). ועוד, שגם אם נאמר שחייב הפרישה הוא מדרבנן, כאן יוצא לדבר הרשות ואין סיבה להקל. והגירסא בדברי רב יוסף היא: "לא נצרכה אלא באשתו נדה" ואז ודאי שלא יכול לשמש, ולכן הכוונה היא שפוקד בדברי ריצוי דברים בשיעור זמן של עונה.

גמרא, יוסף – מדובר כאן שאם היא נדה וזמן טבילתה תוך עונה, ימתין בשבילה עונה ולא יצא לדרך. ומה שכתוב בגמרא "סמוך לוסתה" הכוונה סמוך לוסת טבילתה ולא וסת ראייתה.

[הגר"א דייק שגרסתו היתה כגרסת התוספות שמדובר באשתו נדה והוא ממתין שתטבול בתוך עונה. אבל זה תימה כי בנמוק"י כתב מפורש שכתוב "סמוך לוסתה" והוא מסביר סמוך לוסת טבילתה. אמנם הריטב"א מעמיד את שתי הגרסאות: לא נצרכה אלא באשתו נדה, וכמה? עונה סמוך לוסתה, והיינו וסת טבילתה]

מחבר – פסק כגמרא שהיוצא לדרך צריך לפקוד את אשתו אפילו סמוך לוסת.

המ"א

1. כרש"י, רשב"א וראב"ד שאפילו בתשמיש מותר.
 2. כסמ"ג, שהמחמיר שלא לפקדה (סמוך לוסת) אלא בדברי ריצוי תבוא עליו הברכה.
 3. כש"ד שאם הולך לדבר מצוה א"צ לפקוד את אשתו.
 4. כל שאר מיני קורבה ואהבה מותר. [ואע"פ שבאו"ח סי' רמ סעי' ט"ו כתב שיבעל בלילה קודם שיוצא לדבר מצוה אפילו סמוך לוסת, הלכה כדבריו כאן – ש"ד]
- ש"ך** – וכאן מותר לו אפילו בחיבוק ונישוק, ואפילו לדעת הבי"ח (בסעי' ב') שכתב שהמחמיר תבוא עליו ברכה, כאן ודאי שמותר כי י"א שאפילו בתשמיש מותר ואף מצוה.
- ט"ז** – כאן חייב בדברי ריצוי, ואילו אם לא יוצא לדרך זו רשות בדברי ריצוי.

5. **הביא כ"א את דעת הנמוקי יוסף** שאם רוצה ללכת לדרך ואשתו נידה ותטבול תוך עונה אחת (י"ב שעות, יום או לילה) צריך להמתין. [מכאן הוכיח הש"ך את שיטת אביאסף, כי לכאורה איך יתכן שהוא רוצה ללכת ואשתו תטבול תוך עונה, כי אם נמצאת ביום השביעי של הנקיים ותטבול בלילה זו עונה אחרת? אלא ע"כ שעונת וסתה בימי טבת חלקה ביום וחלקה בלילה שהוא ליל שמיני, ואם תטבול תוך יב' שעות ימתין מלצאת] **ש"ך** – ואם הולך לדבר מצוה או לדבר הרשות לצורך גדול א"צ להמתין, כי שיטתו של הנמוקי"י לא מחוורת.

מהו שיעור יציאה לדרך?

פת"ש בשם תשובה מאהבה... טהרת ישראל – י"ב מיל.
גדו השולחן – ד' מיל. צ"ע איזו השתקקות יש בשיעור קצר כזה.
יעב"ץ – מדובר שנוסע ולא יודע מתי יבוא או שיחזור אחר שיעור עונתו.
שבט הלני – אם נוסע לחו"ל או הולך לצבא (מילואים וכד') **נחשב כיוצא לדרך אפילו אם יודע שיחזור תוך שיעור העונה ואפילו למרחק קצר מאוד**. ומדובר כמובן שלא ילון לפחות לילה אחד בביתו.

דין טבילה הסמוך לוסת ראייה

כנסת יחזקאל – אם ראתה כתם ויצא ליל טבילה בעונת וסתה מותר לפקוד את אשתו, כי זה ליל טבילה. **ומוכיח שיטתו מהנמוקי יוסף**, שפרש סמוך לוסת טבילתה, כלומר שאם תטבול בתוך עונת הוסת הבעל צריך להמתין את כל העונה ולא לצאת, וא"כ ליל טבילתה הוא בסמוך לוסתה ומותר לשמש. **סדרו טהרה... חוות דעת, נודע ביהודה... שאלת יעב"ץ, גבעת שאול** – **חלקו על כנסת יחזקאל** כי אין התר בעונת וסתה לטבול ולשמש. **החוות דעת דחה** את הוכחתו של הכנסת יחזקאל כי עשה חיבור בין שיטת רש"י לנמוקי יוסף, כי לפי הנמוקי יוסף זה לא עונת הוסת אלא סמוך לוסת טבילתה. ועוד, איך אפשר להשוות זאת בכלל לדין היוצא לדרך שם התירו באופן מיוחד לשמש סמוך לוסת, אך בליל טבילה רגיל סמוך לוסת, תדחה את הטבילה ולא תשמש. ועוד, שיש לחוש לשיטת תוספות.
ברתי ופלתו – **הסיק מכאן** שאסור לבעל היוצא לדרך להמתין לטבילת אשתו כשהטבילה היא סמוך לוסתה, כי אז יכנס לחיוב לפקדה בעונת וסתה ולכן צריך למהר לצאת לדרך שלא יתחייב לפקדה בתשמיש בעונת הוסת.

ניתן להסביר מחלוקתם ע"פ מחלוקת הרשב"א והרא"ה לגבי בא מן הדרך. **לדעת הרשב"א** צריך לפקוד את אשתו גם כשבא מן הדרך **ולרא"ה ההתר** הוא רק ביוצא לדרך. **לרשב"א הכל ענין של השתוקקות האשה לבעלה** וזה קיים גם כשבא מן הדרך ולכן סובר הכנסת יחזקאל שאם חל ליל טבילתה בעונת הוסת מותרת לשמש כי בליל טבילה יש השתוקקות. **לרא"ה אמנם יש השתוקקות אבל יש לה גם "פת בסלוי"**, כי הבעל בבית ולכן ההתר לא קיים כשבא מן הדרך. ולכן שאר האחרונים אסרו לשמש בליל טבילה שהוא בעונת הוסת כי הבעל בבית ויש לה "פת בסלוי".

סעיף יא'

משנה – "כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן (כי בדיקה צריכה רק עסוקה בטהרות). הבאים מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה".
גמרא – "למה ליה למיתני הבאים מן הדרך? סד"א הני מילי היכא דאיתיה במתא דרמיא אנפשה ובדקה, אבל היכא דליכא במתא דלא רמיא אנפשא לא, קמ"ל. **אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה: והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה** (בתוך ל' יום מראייתה האחרונה).
אמר רב הונא: לא שנו (שבימי עונתה לא צריכה בדיקה) אלא שאין לה וסת, אבל יש לה וסת אסור לשמש. כלפי לוי? אדרבא איפכא מסתברא! אין לה וסת, אימא חזאי, יש לה וסת קביע לה (וודאי לא תראה!)
אלא אי איתמר הכי איתמר: **אמר רב הונא**: לא שנו אלא שלא הגיע שעת וסתה (בימים שהיה בדרך), אבל הגיע שעת וסתה (בימים שהיה בדרך) אסורה.
קסבר וסתות דאורייתא (הלכה למשה מסיני). **רבה בר בר חנה אמר**: אפילו הגיע שעת וסתה נמי מותרת, **קסבר וסתות דרבנן**.
גמרא – "אמר רב שמואל משמיה דרבי יוחנן: אשה שיש לה וסת, בעלה מחשב ימי וסתה (אם שהה בדרך שבעה ימים אחר הוסת, עכשיו טהורה) ובא עליה (בלא לשאול, כי וסתות דרבנן). אמר ליה רב שמואל בר ייבא לרבי אבא: אמר רבי יוחנן אפילו ילדה דבזיזא (מתביישת בלא שיתבע ממנה בעלה) למטבל? אמר ליה: אטו ודאי ראתה מי אמר רבי יוחנן? אימור דאמר רבי יוחנן ספק ראתה ספק לא ראתה (ולכן גם בקטנה יש ספק), ואם תמצא לומר ראתה שמא טבלה!... (נדה טו. טו.)"

תוספות, המב"ג, רשב"א – פרשו את ריש לקיש כרש"י, שבא בתוך ל' יום שבהם לא רואה, שהם ימי עונתה. **לרב הונא וסתות דאורייתא**, ולכן אפילו אם המתין לאחר חזרתו עד כדי זמן שתוכל לספור ולטבול אסור בלא שישאלנה, כי הרי זה כאילו ודאי ראתה, וכך זה נשאר עד שתגיד לו שהיא טהורה.
לרבי יוחנן ורבה בר בר חנה הסוברים וסתות דרבנן, כשחזר לאחר שעברו עליה ימי הוסת כשהיה בדרך **והמתין שיעור זמן שיכולה לספור בו ולטבול**, מותרת לו בלא שישאל אותה כלל. **וטעמם, שמכיון שוסתות דרבנן**, נאמר שאולי לא ראתה, וגם אם ראתה אולי טבלה. ואם לא שהה שיעור שיכולה לספור בו ולטבול, אסורה גם לרבה בר בר חנה, כי אורח בזמנו בא, ואם ראתה ודאי לא טבלה **ולכן חייב לשאול אותה אם ראתה**. ואם שהה יותר מל' יום, ודאי ראתה ולכן חייב לשאול. אבל אם לא עברו עליה כלל ימי הוסת, נשארה טהורה. **והלכה שוסתות דרבנן**.
ה"נ, המב"ג – פרש את דברי ריש לקיש שבא בימי עונתה, הכונה בשעת וסתה ממש, כלומר שאם חזר מהדרך ביום הוסת, אסורה לו שמא תראה בשעת תשמיש, אבל אם עברה עונת הוסת, אפילו לא עברו מספיק ימים שתוכל לספור ולטבול, הרי היא בחזקת טהורה ואין חוששים כלל שמא ראתה בשעת

הוסת, כדברי רבה בר בר חנה, שאפילו הגיע שעת הוסת בזמן שהיה בדרך מותרת ולא צריך לשאול אותה כלום, ודינה היא **ככל אשה היא בחזקת טהרה לבעלה עד שתאמר לו שהיא טמאה או שתחזק בנידותה בשכנותיה. והלכה כרבה בר בר חנה.**

ומה שרבי יוחנן אמר בהמשך שמחשב ימי וסתה, כדי שיבדוק אם עברו ימי ספירה וטבלה זה כי הוא סובר שוסתות דאורייתא ואין הלכה כמותו. וכל זה כשיצא לדרך והניח אותה טהורה, אז כשחזר לא חושש כשזה יום לא הוסת, אבל אם כשהלך הניחה טמאה, כשחזר חייב לשאול אם היא ספרה וטבלה והיא טהורה.

מה הדין בקטנה שאולי מתביישת לטבול ואולי לא טבלה האם צריך לשאול? ה"ש? – פרש את דברי רבי יוחנן בקטנה שגם היא בספק ראתה מותרת בלא שישאל. **הבנו חנונאל, ר"ת, הרשב"א** – פרשו את הגמרא בגדולה מעוברת שילדה ומפחדת לטבול, שמספק לא צריכים לשאול אותה, אבל קטנה צריכה להישאל אם טבלה בכל מקרה, כי היא בחזקת ודאי טמאה.

מחנה – פסק כגמרא וכריש לקיש ורבי יוחנן וכרמב"ן והרשב"א, שאשה שיש לה וסת לימים לבד והגיע שעת הוסת, אסור לבעלה לבוא עליה עד שישאל אותה אם ראתה [ואפילו היא ערה ותגיד לו בפה שהיא טהורה – חו"ד]. ואם אין לה וסת כלל, יום השלושים לראייתה הקודמת הוא זמן הוסת שלה. ואם עבר אחר שיעור הוסת, זמן שתספור ותטבול בא עליה בלא שאלה.

ש"ך – אבל קודם שעת הוסת או שאין לה וסת אבל קודם ל' יום לא צריך לשאול.

ט"ז – פסק שה"ה באשה ילדה שמתביישת לטבול בעצמה ג"כ לא צריך לשאול אם שהתה אחר שיעור הוסת שיעור שתספור ותטבול.

גר"א – תנא על המחבר שכאן פסק כתוספות, רמב"ן ורשב"א שמצריכים לשאול אותה אם ראתה (אם לא עבר הזמן שתוכל לספור ולטבול), ואילו לעיל בסעי' ט' פסק כר"י והרמב"ם שאם עבר הוסת ולא ראתה טהורה בלא בדיקה. **ע"פ הכס"מ אפשר ליישב** שהמחבר קיבל את פרוש הר"ן ברי"ף ורמב"ם לחצאים, שלענין בדיקה, אם עבר זמן הוסת ולא ראתה ולא בדקה טהורה, אבל לענין שהיה אחר הוסת זמן שתוכל לספור ולטבול חייב לחכות.

סעיף יב'

הדין כשבא מהדרך ולאשתו יש וסת לימים ולקפיצות

גמרא – "רב אשי מתני הכי: אמר רב הונא: לא שנו (שהיא בחזקת טהרה), אלא שאין לה וסת לימים, אלא יש לה וסת לימים ולקפיצות, כיון דבמעשה תליא מילתא, אימא לא קפיץ ולא חזאי (כשהיה בדרך), אבל יש לה וסת לימים אסורה לשמש. קסבר וסתות דאורייתא. רבה בר בר חנה אמר: אפילו יש לה וסת לימים, מותרת. קסבר וסתות דרבנן". (נדה טו-טז:)

המב"ן, הרשב"א, טור, קפט. סג' נו – מכל זה משמע שאם יש לה וסת לימים ולקפיצות היא בחזקת טהורה אפילו אם הגיע בזמן הוסת מהדרך, כי אולי לא קפצו לה הימים. ואם זה כך עבור מ"ד וסתות דאורייתא, כ"ש עבור מ"ד וסתות דרבנן. ומכיון שלא חוששים שקפץ, אז חושש לה לעונה בינונית שהיא ל' יום, ובא עליה לאחר שישהה אחר עונה בינונית כשיעור ספירה וטבילה.

ובזה חמור וסת התלוי במעשה מוסת ימים, שבוסת ימים אם הוא ל"ה ימים, אז לא חושש לימים שבאמצע, אבל בוסת התלוי במעשה, אז חוששים לעונה בינונית של ל' יום.

מחנה

1. פסק את הגמרא וכרב הונא וכרשב"א והטור, שאם היה לה וסת לימים ולוסת מוסתות הגוף (למשל קפיצות וכיו"ב), כיון שהוסת תלוי במעשה, תולים שלא קפצה ביום המיועד ולכן לא ראתה ולכן לא צריך לשאול אותה אפילו לא שהתה שיעור של ספירה וטבילה.
2. מ"מ חוששת לעונה בינונית שהיא שלושים יום שמא תראה אז בלא קפיצה, ולכן אסור לבוא עליה אם עברה עליה העונה הבינונית עד שישאל או ששהתה שיעור שתוכל לספור ולטבול כמו שלמדנו בסעיף הקודם.

הדין כשבא מהדרך ולאשתו יש וסת לימים ולפיהוק

מחנה – ע"פ דבריו בבית יוסף, ה"ה אם היה לה וסת הימים ולכל אחד מוסתות הגוף (כולל פיהוק), כיון שזה תלוי במעשה, תולים שלא פיהקה ביום הוסת וחוששת רק לעונה בינונית.

ש"ך – חלק על המחבר, והאריך להוכיח שדוקא בוסת הקפיצות מקלים שלא צריך לשאול אותה כי זה דבר שתלוי בה, אבל פיהוק לא תלוי בה ולכן מן הסתם פיהקה וראתה ולכן לא חוששת לעונה בינונית. הש"ך ניסה לומר שאף המחבר התכוון דוקא לוסת הגוף שתלוי במעשה.

חנות דעת – הסכים עם המחבר שמדובר גם בוסת הפיהוק. ומדובר שפיהקה בג' ראשי חודשים לא רצופים ואז ראתה, והיו מקרים שפיהקה שלא בר"ח ולא ראתה או שעבר ראש חודש ולא ראתה, ולכן בעלה יכול לומר שאולי לא פיהקה בר"ח ולא ראתה.